

161 . Roșia Montană | Județ: Alba | Punct: Țarină | Anul: 2003

Anul: 2003

Cod RAN: 6770.04

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Evul Mediu

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar, Neatribuit

Autori: Irina Adriana Achim, Gică Băeștean, Mihai Cristian Căstăian, Mariana Elena Egri, Adriana Pescaru, Nicolae-Cătălin Rîșcuța, Costin Daniel Țuțuianu

Instituții: Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva

Rezumat

Obiectivul principal al campaniei din 2003 a fost identificarea locuirii romane, fiind practicate 38 de secțiuni. Au fost descoperite șapte morminte romane cu inventar tipic, precum și alte complexe arheologice.

Materialele ceramice recoltate sunt de producție locală ce permit o datare în sec. II p. Ch. În campania din octombrie au mai fost identificate alte 21 de morminte romane aflate pe proprietatea dl Gligor Viorel.

Raport

sector MCDR

Cercetările arheologice din cadrul Programului Național de Cercetare Alburnus Maior, campania 2003, au debutat în data de 26 mai. Perimetrul de cercetare atribuit Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva, este localizat pe sectorul "Țarina".

Săpăturile arheologice din lunile iunie-septembrie s-au desfășurat pe proprietatea domnului Trifan Ludovik, situată spre V și N de Școala Generală din localitate. Zona se prezintă sub forma unui teren deschis, ușor înclinat și cu denivelări, străbătut de un mic pâraieș. Perimetrul este marcat de copaci și arbuști. Întreaga suprafață, folosită drept fâneață și pășune, cuprinde cca. 2,5 ha. Informațiile oferite de localnici arată că în colțul nord-vestic al proprietății a existat până în perioada interbelică o locuință. Așa cum s-a văzut în urma cercetărilor arheologice, această construcție și anexele sale au distrus parțial vestigii aparținând epocii romane. De asemenea, tradiția locală consemnează faptul că zona din sud-estul proprietății a fost puternic bulversată de lucrările de construire a școlii din localitate, la începutul secolului XX.

Întrucât izvoarele istorice menționau existența în această arie a unor importante vestigii databile în epoca romană, s-a procedat la o cercetare extinsă cuprinzând 38 de unități de săpătură de diferite dimensiuni. Astfel, în vederea cercetării sistematice a fost elaborat un plan care să permită sondarea unei suprafețe cât mai mari din această zonă.

Încă de la început cercetarea s-a concentrat pe latura vestică a proprietății, fiind trasată o magistrală formată din patru secțiuni (S 1 - S 4), orientată NNV - SSE. Stratigrafia relevantă pentru această magistrală este următoarea:

- 0 – 0,10 m – strat vegetal actual;
- 0,10 – 0,50 m – strat cenușiu, care conține la partea superioară materiale de epocă modernă;
- 0,50 – 0,86 – strat galben, steril din punct de vedere arheologic.

Pe latura estică a secțiunii S 1, în carourile 3 - 4, la adâncimea de 0,40 m, a fost delimitat un mormânt

roman de incineratie (M 1), pentru dezvelirea caruia în întregime a fost trasată o casetă de 1,5 x 1,5 m.

Pentru a avea o imagine mai completă asupra stratigrafiei orizontale și verticale a perimetrului cercetat, am trasat o nouă magistrală, perpendiculară pe prima. Aceasta a fost constituită din secțiunile S 5 – S 10, fiecare având dimensiunile de 10 x 2 m, cu martori de 0,50 m și orientarea generală VSV – ENE.

Stratigrafia relevată în urma cercetării este:

- 0 – 0,10 m – sol vegetal actual;
- 0,10 – 0,50 m – sol cenușiu, conținând la partea superioară materiale de epocă modernă;
- 0,50 – 0,72 – sol cenușiu, steril din punct de vedere arheologic.

Între carourile 5 - 10 ale secțiunii S 8, a fost delimitat un mare canal de scurgere, colmatat cu sol de culoare neagră, aluvionar. Adâncimea maximă până la care coboară acest canal este 1,50 m, unde a fost atins solul viu. În interiorul canalului au fost descoperite materiale tegulare și ceramică rulate, aparținând epocii romane. În carourile 1 - 2 ale secțiunii S 9, a fost delimitată marginea estică a canalului surprins în secțiunea precedentă. De asemenea, în carourile 6 - 8, a fost delimitat un canal de mai mici dimensiuni, deranjat de introducerea unei conducte metalice de aducțiune a apei. În interiorul acestui canal, umplut cu sol aluvionar de culoare neagră, la adâncimea de 0,40 m au fost descoperite câteva fragmente ceramice de epocă romană, rulate. Pe lângă latura estică a canalului amintit, a fost descoperit un alt canal, mult mai îngust. De asemenea, a fost interceptat traseul unei conducte metalice de aducțiune a apei.

Începând din caroul 3 al secțiunii S 10 a fost delimitat traiectul unui alt canal. Spre deosebire de cele anterioare, la partea superioară a depunerii aluvionare există un nivel consistent de pietriș depus de apele pluviale. Amenajarea coboară până la -1,30 m, nivel la care a fost atins sterilul arheologic. În interiorul acestei amenajări au fost descoperite râșnițe simple pentru prelucrarea minereului, bucăți de minereu și fragmente ceramice aparținând epocii romane. Nu au fost descoperite alte complexe arheologice.

Secțiunea S 11 cu dimensiunile de 20 x 1,5 m și orientarea NNV – SSE, a fost amplasată în paralel cu S 1, între cele două fiind păstrat un martor de 0,20 m. Adâncime maximă: 1,10 m. Având în vedere descoperirea mormântului M 1 în secțiunea alăturată, deschiderea acestei noi unități de săpătură a avut drept scop epuizarea spațiului de cercetare de pe latura vestică a proprietății. Nu au fost însă descoperite morminte sau alte complexe arheologice databile în epoca romană.

Având în vedere suprafața mare ce urma a fi cercetată, a fost trasată o a treia magistrală, paralelă cu magistrala 2, cu o distanță de 25 m între ele. Această magistrală a fost formată din patru secțiuni (S 12 – S 15) de 10 x 2 m.

Stratigrafia relevată este următoarea:

- 0 - 0,10 m - sol vegetal actual;
- 0,10 - 0,60 m - sol cenușiu închis, care conține la partea superioară materiale databile în epoca modernă;
- 0,60 - 0,95 m - sol cenușiu deschis, compact, lutos, steril din punct de vedere arheologic. În secțiunile S 14 și S 15 au fost descoperite sporadic, la adâncimea de 0,20 - 0,40 m, fragmente ceramice romane. Acestea nu formează un nivel arheologic, ci sunt rulate. Nu au fost descoperite complexe arheologice.

Pentru a sonda spațiile dintre limita nordică a proprietății și magistrala a doua și dintre magistrala a doua și cea de-a treia au fost trasate câteva unități de săpătură (S 16 - S 20).

Secțiunea S 16, de dimensiuni 10 x 2 m și orientare NNV - SSE a fost plasată în paralel cu S 1, la 3 m spre E de aceasta. Adâncime maximă: 0,60 m. A fost relevată următoarea stratigrafie:

- 0 - 0,10 m - sol vegetal actual;
- 0,10 - 0,40 m - sol cenușiu, granular, care conține materiale arheologice de epocă modernă;
- 0,40 - 0,60 m - sol cenușiu, compact, pietros, steril din punct de vedere arheologic.

În cuprinsul său au fost descoperite două morminte romane de incineratie (M 3 și M 4). Pentru

dezvelirea mormântului M 3 a fost deschisă o casetă de 1,5 x 1 m, în vreme ce mormântul M 4 a fost delimitat în întregime după demontarea martorului dintre secțiunile S 16 și S 22.

Secțiunea S 17, de dimensiuni 10 x 1,5 m și orientare NNV - SSE. Secțiunea a fost plasată în paralel cu S 16, la 5 m spre E de aceasta. Adâncime maximă: 0,65 m. Stratigrafia este asemănătoare cu cea a secțiunii precedente. În carourile 3 - 4, pe profilul vestic, la adâncimea de 0,32 m, a fost conturat un mormânt roman de incinerare (M 2), delimitat în întregime în secțiunea S 30.

Pentru a cerceta spațiul rămas între magistralele 2 și 3, au fost trasate mai multe secțiuni paralele cu magistrala 1 (S 18 - S 20). Secțiunile S 18 și S 19 au relevat următoarea stratigrafie:

- 0 - 0,10 m - sol vegetal actual;
- 0,10 - 0,50 m - sol cenușiu, granular, care conține la partea superioară materiale de epocă modernă;
- 0,50 - 0,75 m - sol cenușiu, compact, lutos, steril din punct de vedere arheologic.

Nu au mai fost descoperite complexe sau materiale arheologice.

Secțiunea S 20, de dimensiuni 15 x 1,5 m și orientare NNV - SSE. Secțiunea este plasată la capătul magistrelor a doua și a treia, în paralel cu magistrala 1, secțiunile S 18 și S 19, la 40 m spre E de aceasta din urmă. Adâncime maximă: 1,32 m. Stratigrafia relevată este următoarea:

- 0 - 0,10 m - sol vegetal actual;
- 0,10 - 0,50 m - sol cenușiu, granular, care conține materiale arheologice de epocă modernă;
- 0,50 - 1 m - strat de pietriș și nisip, aluvionar;
- 1 - 1,20 m - sol cenușiu compact, lutos, în care a fost descoperit un nivel de dărâmătură, roman;
- 1,20 - 1,44 - sol cenușiu cu nuanțe gălbui, steril din punct de vedere arheologic.

În carourile 5 - 8, la adâncimea de 1 m a fost descoperit un complex format din piatră și bucăți de cărămidă, datat cu ceramică romană. Secțiunea nu a mai furnizat alte complexe sau materiale arheologice.

Secțiunea S 21, de dimensiuni 10 x 2 m și orientare NNV - SSE. Secțiunea a fost plasată în capătul estic al magistralei a treia, perpendicular pe aceasta, la 5 m spre S. Adâncimea maximă: 0,60 m. Stratigrafia este următoarea:

- 0 - 0,10 m - sol vegetal actual;
- 0,10 - 0,50 m - sol negru-cenușiu, granular, care conține materiale arheologice de epocă modernă;
- 0,50 - 0,70 m - sol galben, compact, lutos, steril din punct de vedere arheologic.

În carourile 7 - 10, imediat sub solul vegetal, a fost dezvelită o aglomerare de piatră și cărămidă, datată cu ceramică și fragmente de cabluri de epocă modernă.

Secțiunea S 22, de dimensiuni 6 x 2 m și orientare NNV - SSE. Secțiunea a fost amplasată în zona mormintelor romane, între S 1 și S 16. Adâncime maximă: 0,80 m.

În carourile 4 - 5 de pe profilul estic a fost delimitată latura vestică a mormântului M 4. Pentru dezvelirea lui a fost demontat martorul dinspre secțiunea S 16. Secțiunea nu a mai furnizat alte materiale sau complexe arheologice.

Secțiunea S 23 este o suprafață formată din patru unități de săpătură de 4 x 4 m, grupate sub formă de pătrat, despărțite de martori de 0,5 m. Suprafața este plasată la 12 m spre S de magistrala 1 spre E de S 19, despărțită de aceasta printr-un martor de 0,5 m. Adâncime maximă: 1,06 m. Săpătura a fost efectuată în scopul dezvelirii unui posibil complex arheologic de epocă romană, relevat prin descoperirea unei amenajări de piatră datată cu ceramică romană în secțiunea S 19. În această suprafață a fost descoperită o amenajare sub formă de movilă ridicată peste o groapă, umplute cu un sol compact de culoare galbenă. Nu au fost descoperite nici un fel de materiale arheologice. Apariția unei șine de cale ferată minieră la marginea acestei amenajări ridică problema datării ei, plasând-o, posibil, în epoca contemporană. După demontarea martorului dinspre S 19, s-a constatat că amenajarea de piatră romană se limitează la o suprafață restrânsă,

sub martor.

Secțiunile S 24 și S 25, de dimensiuni 10 x 2 m și orientare N - S, au fost deschise în jumătatea sudică a proprietății Trifan, fiind plasată pe o ridicătură alungită a terenului pentru ca împreună cu secțiunea S 25, să formeze o magistrală care a avut drept scop sondarea situației stratigrafice din această zonă. Adâncime maximă: 0,60 m. Imediat sub stratul vegetal a apărut o aglomerare de piatră în care sunt vizibile numeroase râșnițe, utilizate probabil pentru măcinarea minereului. Materialul arheologic descoperit pe această suprafață constă din cahle și ceramică smălțuită, precum și materiale metalice (potcoave, cuie etc.). În carourile 6 - 10 a fost descoperită o amenajare aproximativ liniară, care ar fi putut constitui talpa de piatră a unei construcții de lemn. În urma demontării acestei aglomerări de piatră au fost recuperate tegulae și ceramică aparținând epocii romane.

Secțiunile S 26 și S 27, de dimensiuni 15 x 2 m și orientare E - V, au fost plasate între secțiunile S 24 și S 25, cu martori de 1,5 m. Adâncime maximă: 0,60 m. Scopul amplasării lor perpendicular pe direcția secțiunilor anterioare a fost delimitarea zonei în care se extinde dărâmătura de piatră. Deși nu au fost surprinse aceste limite, s-a constatat existența unor hiatusuri în cuprinsul suprafeței de piatră. Cu toate acestea, nu pot fi distinse eventuale structuri de construcție. Alături de numeroase râșnițe, unele de mari dimensiuni, a fost descoperită și o piuă din piatră, instrument utilizat în trecut tot la prelucrarea minereului aurifer.

Secțiunea S 28, de dimensiuni 10 x 2 m și orientare ENE - VSV, a fost amplasată perpendicular pe secțiunea S 20, cu un martor de 0,50 m, la 5 m spre S, respectiv N, de magistralele 2 și 3. Adâncime maximă: 1,62 m. Scopul deschiderii sale a fost determinarea suprafeței pe care se întinde aglomerarea de piatră datată cu ceramică romană, descoperită în secțiunea S 20. Stratigrafic, consemnăm următoarea situație:

- 0 - 0,10 m - strat vegetal actual;
- 0,10 - 0,30 m - strat cenușiu, granular, databil în epoca modernă și contemporană;
- 0,30 - 0,54 m - strat de pietriș, aluvionar;
- 0,54 - 0,70 m - strat maroniu, nisipos;
- 0,70 - 0,90 m - strat cenușiu deschis, compact, lutos, depus peste amenajarea romană;
- 0,90 - 1,02 m - strat cenușiu închis cu nuanțe de gălbui, compact, lutos, steril din punct de vedere arheologic.

În carourile 8 - 10, la adâncimea de 0,90 m a fost dezvelită acea aglomerare de piatră și cărămidă, care nu formează însă o structură logică de construcție. Ea este datată din nou cu ajutorul câtorva fragmente ceramice descoperite pe suprafața sa, în epoca romană. În carourile 8 - 10, din nivelul de epocă modernă pornește un canal care coboară până la 1,62 m. Latura vestică a acestei amenajări, surprinsă de această dată pe latura sa estică, fusese deja evidențiată în secțiunea S 10. În interiorul său au fost descoperite atât materiale arheologice romane, rulate, cât și materiale de epocă modernă.

Secțiunea S 29, de dimensiuni 10 x 2 m și orientare ENE - VSV a fost plasată în continuarea secțiunii S 28, lăsându-se un martor de 0,5 m. Adâncime maximă: 1,10 m. În carourile 1 - 4 a fost evidențiată existența unui canal de dirijare a apei, descoperit inițial în secțiunea S 8. În interiorul său au fost descoperite materiale ceramice romane, rulate, și de epocă modernă. Latura vestică a canalului surprins în secțiunile S 10 și S 28, a fost relevată și în această secțiune. Nu au fost descoperite alte materiale sau complexe arheologice.

Secțiunea S30, de dimensiuni 10 x 4 m și orientare NNV - SSE a fost plasată în zona mormintelor romane descoperite anterior, fiind plasată între S 16 și S 17, cu martori de 0,5 m. Adâncime maximă: 0,60 m. Situația stratigrafică este următoarea:

- 0 - 0,10 m - strat vegetal actual;
- 0,10 - 0,32 m - strat cenușiu, granular, datat cu materiale de epocă modernă;
- 0,32 - 0,60 m - strat cenușiu-gălbui, compact, lutos, steril din punct de vedere arheologic.

În urma cercetării au fost descoperite două morminte romane (M 5 și M 6), și a fost delimitat în întregime mormântul M 2.

Secțiunea S 31, de dimensiuni 10 x 4 m și orientare NNE - SSV a fost deschisă în zona mormintelor romane, spre E de S 17, lăsându-se un martor de 0,5 m. Adâncime maximă: 0,60 m. Situația stratigrafică este asemănătoare cu a secțiunii precedente. Nu au fost descoperite complexe sau materiale arheologice mai timpurii decât epoca modernă.

Secțiunea S 32, de dimensiuni 15 x 1,5 m și orientare NNE - SSV a fost o secțiune de sondare stratigrafică, trasată pe o movilă din extremitatea estică a proprietății Trifan. Adâncimea maximă: 0,90 m. Nu au fost descoperite vestigii de natură arheologică.

Secțiunea S 33, de dimensiuni 10 x 4 m și orientare NNE - SSV, a fost deschisă în zona necropolei romane. Adâncimea maximă 0,75 m. În caroul 2 a fost descoperit un mormânt roman (M 7).

Secțiunea S 34, de dimensiuni 10 x 4 m și orientare NNE - SSV. Adâncime maximă 0,80 m. Nu au fost descoperite complexe arheologice.

Secțiunea S 35, de dimensiuni 5 x 2 m și orientare NNE - SSV. Adâncime maximă 1,50 m. Au fost descoperite substrucțiunile unei locuințe de sec. XIX-XX.

Secțiunea S 37, de dimensiuni 5 x 2 m și orientare NNE - SSV. Adâncime 0,56 m. Nu au fost descoperit complexe arheologice.

Secțiunea S 38, de dimensiuni 4 x 2 m și orientarea NNE - SSV. Adâncime 0,50 m. A fost descoperită în caroul 2 o fântână care a fost săpată până la 1,60 m.

Cercetări interdisciplinare. Spațiul cercetat a beneficiat și de prospecțiuni de rezistivitate/conductivitate electrică realizate de specialiști ai BCUM de pe lângă Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia, în perioada 6 - 8 august 2003. Stratigrafia obținută prin trei metode de prospectare a confirmat și a fost confirmată parțial prin săpăturile arheologice sistematice.

Necropola romană. Potrivit informațiilor istorice și tradiției locale, în zona Capolna, situată în imediata vecinătate a terenului cercetat de către echipa MCDR, exista o necropolă romană. Într-adevăr, cercetările efectuate în această campanie au confirmat existența unei necropole datând din epoca romană. Această necropolă, care ocupă o suprafață relativ redusă în cadrul proprietății Trifan, a fost delimitată în extremitatea nord-vestică a suprafeței supuse cercetării noastre. Arealul menționat a fost cercetat în mod exhaustiv prin mai multe unități de săpătură, iar drept urmare au fost descoperite șapte morminte de epocă romană.

În afara complexelor arheologice cercetate, în majoritatea unităților de săpătură au fost descoperite materiale arheologice izolate, în special ceramică, aparținând epocii romane. Ele nu formează un strat arheologic propriu-zis, aflându-se în poziție secundară. Această situație se datorează atât intenselor lucrări de exploatare și prelucrare a minereului aurifer, cât și practicării susținute a agriculturii în această zonă, în epoca modernă și contemporană. Practicarea ambelor îndeletniciri pe acest teren a fost confirmată chiar de către proprietarul Trifan Ludovik. Cu toate acestea, materialele arheologice recuperate de pe întreaga suprafață cercetată, sugerează faptul că ne aflăm în vecinătatea unor vestigii databile în epoca romană, ipoteză susținută de descoperirile ulterioare de pe proprietățile situate la N de proprietatea Trifan.

Materialul ceramic descoperit în cele șapte morminte nu se deosebește de cel din alte necropole romane din Dacia Superior¹, fiind compus din oale cu sau fără toartă, urcioare de mici dimensiuni, câni globulare, opaite, vase de sticlă ș. a. Singurul obiect din piatră care a fost descoperit este un con de pin, care a făcut parte dintr-un monument funerar unde a fost utilizat drept coronament², dar despre ce fel de monument a fost vorba, e mai greu de precizat. Coronamentele în formă de con de pin sunt un element comun în plastica funerară, pinul ca arbore veșnic verde fiind un simbol al renașterii. Din punct de vedere artistic, avem de-a face cu o execuție grosolană, solzii fiind realizați prin incizare, fără nici o degroșare, astfel că forma primară a blocului de calcar se poate încă observa.

Inventarul descoperit în M 1 – M 7 este unul obișnuit pentru o necropolă romană. Marea majoritate a ceramicii este de producție locală, iar în ceea ce privește datarea, puținele elemente de care dispunem, ne fac să presupunem că acest grup de morminte se datează în sec. II p. Chr.

Materialul ceramic provenit din contexte nefunerare constă din vase de bucătărie, vase de băut, opaițe și un turibulum. Putem spune că în ceea ce privește materialul ceramic, din punct de vedere tipologic sau al originii vaselor, nu există prea multe deosebiri între descoperirile din necropolă și cele din contexte nefunerare. Diferențele se referă mai ales la numărul descoperirilor pentru anumite categorii, de exemplu oalele fiind în număr mai mare în contextele nefunerare. Faptul că numărul opaițelor e mai redus în cazul acestor contexte, iar sticlăria lipsește, poate fi un fenomen conjunctural, legat de zona cercetată.

În urma cercetărilor au fost descoperite mai multe complexe arheologice. Câteva dintre acestea pot fi date cu certitudine în perioada modernă și contemporană. În lipsa descoperirii unor materiale arheologice plasate în contexte bine asigurate din punct de vedere stratigrafic, unele amenajări relevate în cursul săpăturilor arheologice ridică însă o serie de probleme de datare. Este vorba despre canalele cercetate în secțiunile S 8 - S 10, S 28 - S 29, precum și complexe descoperite în secțiunile S 20 - S 21 și S 24 - S 27.

Canalele au o formă regulată și dimensiuni variabile (cca. 4 - 6 m lățime și 1,10 - 1,50 m adâncime). Nivelul lor de pornire se află la 0,40 - 0,50 m de la suprafața actuală a solului, de la baza unui strat arheologic datat la partea superioară cu materiale aparținând epocii moderne. Ele urmează curgerea naturală a pantei și formează o rețea a cărei convergență pare să fie o formațiune circulară cu aspectul unui tău dezafectat. În toate aceste canale au fost descoperite, sporadic, tegulae și fragmente ceramice aparținând epocii romane, dar din umplutura lor au fost recuperate și materiale arheologice databile în evul mediu și în epoca modernă. Deși materialele romane se găsesc în poziție secundară, fiind fragmente ceramice izolate, rulate, nu excludem posibilitatea ca ele să constituie elemente de datare a acestor complexe. Este cunoscut faptul că, în epoca romană, spălarea minereului aurifer măcinat se realiza de-a lungul unor canale săpate în pământ (agogae)³ În Munții Apuseni, la Zlatna, aceeași operațiune se pare că se realiza în bazine special amenajate⁴. O construcție de forma unei mari alveolări, poate un astfel de bazin, a fost surprins în imediata vecinătate a canalelor, în secțiunile S 20 și S 28. Pe fundul său se afla o aglomerare de pietre și cărămizi, datarea complexului fiind asigurată prin tegulae și fragmente ceramice de epocă romană.

Tot în vecinătatea acestor canale, în secțiunile S 21 și S 24-S 27, au fost descoperite o serie de aglomerări de piatră, aflate imediat sub stratul vegetal. Ele sunt suprapuse de fragmente ceramice, cahle fragmentare și obiecte metalice aparținând epocii moderne. Din structura lor au fost recuperate însă tegulae, fragmente ceramice și numeroase râșnițe simple pentru măcinarea minereului aurifer, databile în epoca romană. De asemenea, a fost descoperită o puiă de piatră, utilaj folosit tot la prelucrarea minereului aurifer. Un fragment dintr-o altă puiă a fost descoperit, în poziție secundară, în zona necropolei romane.

Râșnițele simple, formate dintr-o lespede pe care se executa manual, cu o altă bucată de rocă o mișcare de translație, au fost utilizate și în alte regiuni ale Imperiului roman⁵. Piue (pive) de piatră, de tipul celor descoperite de noi, utilizate în epoca romană la sfărâmarea minereului, au mai fost descoperite în zona auriferă din Munții Apuseni, în preajma minelor de la Ruda-Brad, Băița și Stănița (jud. Hunedoara) și Haneș, Roșia Montană, Zlatna etc. (jud. Alba)⁶. Asemenea utilaje au fost utilizate, probabil, și în timpurile mai apropiate, până la apariția celor de oțel.

Deși nu excludem posibilitatea datării acestor amenajări în epoca romană, considerăm că ele aparțin epocii moderne. În sprijinul acestei afirmații vin o serie de argumente. În primul rând, pe suprafețele de piatră dezvelite au fost descoperite doar materiale aparținând epocii moderne. Apoi, materialele arheologice de epocă romană (râșnițe, tegulae), descoperite printre și sub pietrele acestor amenajări nu fac parte din structuri constructive coerente, ci se găsesc în poziții secundare. Recuperate în momentul săpării canalelor de dirijare a apelor, aceste materiale au fost reutilizate, formând așa-numitele "vetre de șteampuri" din epoca modernă. "Vetrele de șteampuri" erau amplasate tocmai în vecinătatea unor asemenea canale de aducțiune pentru a asigura debitul de apă necesar prelucrării minereului. Canalele de aducțiune a apei sunt instalații utilizate până în contemporaneitate, fiind indispensabile activităților de prelucrare a minereului aurifer⁷.

Un argument firesc împotriva datării acestor instalații în epoca romană este și vecinătatea imediată cu necropola. Urmând traseul acestor canale, care indică pornirea lor din zona tăului Țarina, se observă că acestea străbat în întregime necropola romană cercetată parțial în acest an.

În urma cercetărilor efectuate pe proprietatea domnului Trifan Ludovik, nu au fost descoperite complexe cu valoare arheologică deosebită, iar zona necropolei romane a fost cercetată în mod exhaustiv.

Cel de-al doilea perimetru în care s-au derulat cercetările Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva, este circumscris pe proprietatea domnului Gligor Viorel.

Terenul se prezintă sub forma unei pante ce curge de la N spre S cu trei platouri cu o întindere destul de restrânsă. Pe platoul cel mai de jos s-a trasat o primă secțiune – S 1 în care am descoperit urmele a patru morminte. Acest lucru ne-a determinat să trasăm secțiuni de sondaj pe toată lungimea proprietății, pe de o parte pentru o evaluare a necropolei, iar pe de alta pentru a realiza un profil complet.

Stratigrafia este relativ unitară, cu excepția unor porțiuni în care apa a staționat pentru o perioadă mai mare de timp și unde apar unele modificări de nuanță. În principiu, avem de a face cu stratul vegetal (0,10 – 0,15 m), sub care urmează un strat de aproximativ 0,20 – 0,30 m de pământ brun – roșcat cu piatră (pe alocuri destul de multă) în care apare ceramică modernă, iar dedesubt este un lut de culoare galbenă cu lentile gri sau roșiatice. În ultimul strat au fost descoperite mormintele și pe alocuri stânca nativă. Pe acest teren au fost deschise 17 secțiuni arheologice de dimensiuni 12 x 1,5 m, la care se adaugă încă 2 secțiuni deschise în Tăul Cornii (4 x 4 m, respectiv 6 x 1,5 m).

Au fost descoperite mai multe complexe arheologice.

În secțiunile numerotate S 1 – S 9 au fost descoperite un număr de 21 morminte romane de incineratie, majoritatea fiind surprinse în profilul secțiunilor. Totodată în secțiunile numerotate S 10, S 15 – S 17 a fost surprinsă o construcție de epocă medievală, care potrivit materialului arheologic se poate data larg în secolele XV – XVI. Astfel, în S 10 pe o porțiune de aproximativ 4 m de la profilul de N apărea piatră așezată pe patru rânduri. Fundația a fost surprinsă în profilul estic fiind remarcată de la 0,36 m mergând până la 0,90 m. Prin deschiderea lui S 15 (4 x 4 m), S 16 și S 17 (4 x 2 m) s-a dovedit a avea de a face cu o incintă poligonală (probabil) cu ziduri foarte puternice (1,50 m grosime). Cele câteva fragmente ceramice datează incinta în epoca medievală (sec. XV – XVI?). Întrucât ceramica descoperită nu oferă o încadrare cronologică și funcțională a acestui complex arheologic, considerăm că cercetările viitoare vor aduce mai multe informații în acest sens.

Secțiunile trasate pe proprietatea Gligor Viorel au avut un caracter de sondare a terenului respectiv. Săpătura a permis evidențierea unei densități semnificative de complexe funerare aparținând epocii romane, dar și prezența unor substrucții medievale care suprapun urmele unei exploatare aurifere antice. Cele 21 de morminte descoperite până în prezent ne oferă o imagine de ansamblu asupra necropolei romane din Țarina, al cărei punct de greutate îl bănuim în zona investigată de echipa MCDR. Descoperirile de pe proprietățile alăturate: Manta, Trifan, Kapolna, Bara circumscriu limitele generale ale spațiului sepulcral, proprietatea Gligor Viorel aflându-se într-o poziție centrală. Timpul limitat și condițiile meteorologice nefavorabile nu au permis o abordare completă și complexă a acestei proprietăți, iar bogăția materialelor și complexelor descoperite fac necesară continuarea cercetărilor în campaniile viitoare.

Informații suplimentare online

[Raportul 2334 din cronică.cimec.ro](http://raportul2334.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
